

А. В. Савескул
студ. VI курсу
спеціальність «Правознавство»
Науковий керівник: к.ю.н., доц. І. А. Дришлюк

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФОРМ ВИНИ ПРИ РОЗГОЛОШЕННІ ЛІКАРСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ (СТ. 145 КК УКРАЇНИ)

Встановлення форми, яка притамана тому чи іншому злочину, відбувається різними шляхами. Простіше і точніше таке завдання вирішується в тому випадку, коли в диспозиції статті Особливої частини закону про кримінальну відповідальність є пряма вказівка на відповідну форму (вид) вини або ж вона прямо впливає з її змісту. В диспозиції ст. 145 Кримінального кодексу України [1] (далі – КК України) йдеться про умисний характер розголошення лікарської таємниці. Але, незважаючи на пряму вказівку законодавця, в спеціальній літературі панує думка про те, що вина у злочині, що розглядається, є змішаною [2, с. 100 – 101; 3, с. 376; 4, с. 420; 5, с. 350].

В теорії кримінального права концепція так званої «змішано» (складної, подвійної) форми вини досить поширена. Ця концепція ґрунтується на можливості і необхідності встановлення неоднорідного психічного ставлення особи до суспільно небезпечного діяння та його наслідків в межах одного складу злочину.

Залежно від свого ставлення до цієї концепції, криміналісти поділилися на три табори. Перший утворюють прихильники “широкого” трактування змішаної вини, другі – прихильники її «вузького» розуміння, треті взагалі заперечують саму ідею «змішаної» форми вини. Широке розуміння «змішаної» форми вини полягає в тому, що вона вважається можливою не тільки в кваліфікованих, але і у простих складах злочинів. «Змішаність» робиться шляхом розриву об’єктивної сторони матеріальних складів і окремого (роздільного) встановлення психічного ставлення винного спочатку до дій (бездіяльності), а потім до наслідків. Свідоме ставлення до діяння (дії або бездіяльності) при цьому пов’язується з умислом, а ставлення до наслідків – з необережністю [6, с. 131 – 132].

Такий підхід до розкриття змісту вини в простих складах злочинів зазнає критики. Зокрема, підкреслюється, що застосування конструкції «змішаної» форми вини в рамках єдиного простого складу заснована на неприпустимому розриві ставлення винного до

дії і до її результату, а в остаточному підсумку не вирішує питання про віднесення конкретного злочину до умисних або необережних [7, с. 23–26, 8, с. 24–26].

Будь-яку форму вини утворює певне, закріплене в законі, сполучення інтелектуальних і вольових моментів у їх органічній єдності. Визнання свідомого вчинення суспільно небезпечного діяння умисним тягне встановлення вольового моменту до однієї з інтелектуальних ознак умислу. Вольове ж ставлення (бажання, допущення) до певних ознак складу, зокрема, до дії, у простих матеріальних складах визначатися не повинне, воно є цілісною характеристикою злочину [9, с. 180]. Усвідомлення суспільно небезпечного характеру поведінки є лише одним із інтелектуальних моментів умислу і тому як частина не може бути цілим, представляти вину в повному обсязі [10, с. 25].

Деякі вчені, відступаючи від традиційного трактування «змішаної» форми вини, вбачають її основу у складному характері деяких деліктів, що поєднують незлочинне правопорушення (адміністративне чи дисциплінарне) і необережні наслідки, які його криміналізують (необережний злочин) [11, с. 29]. У цьому зв'язку слід зазначити, що вина адміністративно-правова чи дисциплінарно-правова і вина кримінально-правова за своїм соціальним характером якісно неоднорідні, тому незлочинні правопорушення і форма вини стосовно них не можуть бути елементами складів злочинів.

Разом з тим, не можна погодитися і з повним запереченням існування «змішаної» форми вини, оскільки основа для її існування закладена в законодавчу своєрідну конструкцію деяких складів злочинів. Ця своєрідність полягає в тому, що законодавець поєднує в один склад два юридично самостійних злочини – умисний і необережний, кожен з яких може існувати самостійно, але в поєднанні (сполученні) вони утворюють вже якісно інший злочин зі специфічним суб'єктивним змістом [12, с. 90–91].

Злочинів із «змішаною» формою вини у кримінальному законодавстві небагато, але всі вони сконструйовані за одним із наступних типів. По-перше, це кваліфіковані види злочинів з матеріальним складом, у яких кваліфікуючою ознакою є більш тяжкі наслідки, ніж наслідки, що входять в об'єктивну сторону простого (основного) складу цього злочину. По-друге, це кваліфіковані види злочинів з формальним складом, у яких посилення покарання обумовлене настанням певних наслідків [13, с. 51–52].

Склад злочину, передбачений ст. 145 КК України є простим матеріальним, тому вина в ньому не може бути «змішаною». На нашу думку, розголошення лікарської таємниці, якщо це потягло настання тяжких наслідків, є необережним злочином. Тому вважаємо, що вказівку на умисний характер розголошення лікарської таємниці треба виключити із диспозиції ст. 145 КК України.

Список використаної літератури

1. Кримінальний кодекс України [Текст]: Закон України від 05.04.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
2. Карпенко Л. К. Кримінально-правове забезпечення лікарської таємниці [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Л. К. Карпенко; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х., 2003. – 202 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України [Текст]: у 2-х т.– Т. 1 / За ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. – 964 с.
4. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар [Текст] / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 1196 с.
5. Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Украины [Текст] / Под. ред. Н. И. Мельника, Н. И. Хавронюка. – 8-е изд., перераб. и дополн. – Х.: Фактор, 2011. – 1280.
6. Дагель П. С., Котов Д. П. Субъективная сторона преступления и ее установление [Текст] / П. С. Дагель, Д. П. Котов. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1974. – 230 с.
7. Кузнецова Н. О квалификации вины [Текст] / Н. Кузнецова // Сов. юстиция. – 1980. – № 23. – С. 25–26.
8. Кригер Г. Определение формы вины [Текст] / Г. Кригер // Сов. юстиция. – 1979. – № 20. – С. 24–26.
9. Кудрявцев В. Н. Общая теория квалификации преступлений [Текст] / В. Н. Кудрявцев. – 2-е изд., перераб. И дополн. – М.: Юристъ, 1999. – 304 с.
10. При определении вины нужно исходить из требований закона (Итоги дискуссии) // Сов. юстиция. – 1980. – № 24. – С. 25–26.
11. Дагель П. Дискуссия не закончена [Текст] / П. Дагель // Сов. юстиция. – 1980. – № 22. – С. 29–30.
12. Угрехелидзе М. Г. Проблема неосторожной вины в уголовном праве [Текст] / М. Г. Угрехелидзе. – Тбилиси: Мецниереба, 1976. – 126 с.
13. Рарог А. И. Вина и квалификация преступлений [Текст]: Учеб. пособ. / А. И. Рарог. – М.: ВЮЗИ, 1982. – 63 с.